

Poškodzuju Rusko hospodárske sankcie?

Mikuláš Hučko

6. novembra 2020 ✚ Spoločnosť

Predstava, že ciele hospodárskej politiky krajiny možno formulovať výrazmi „dobehnúť a predbehnúť“, bola v Rusku vždy populárna. Najznámejším príbehom bol pokus „dobehnúť Ameriku v produkcii mäsa a mlieka“ (za Chruščova), ktorý však nebol a dodnes nie je úspešný. Relatívne nedávno bolo úlohou „dobehnúť a predbehnúť“ Portugalsko v HDP na obyvateľa, ale ani v tomto sa Rusko nemá veľmi čím chváliť. Ba ozývajú sa varovné hlasy, že Rusi čoskoro budú zarábať menej ako obyvatelia Ašchabatu, hlavného mesta Turkménska, ktoré za Ruskom zatiaľ zaostáva .

Neskôr Rusi dobíjali Nemecko ale nie v reálnych peniazoch, ale s prihliadnutím na „paritu kúpnej sily“ založenej na predpoklade, že ak ľudia v Rusku sú chudobnejší, mzdy sú nižšie, potom zhruba rovnaké tovary a služby, aké si Nemec draho kupuje, môže Rus kupovať lacnejšie.

Na prvý pohľad to môže znieť logicky, ale ako podotýka ekonóm Dimitrij Prokofiev na stránke novayagazeta.ru je v tom háčik: **Päťdesiat percent (alebo dokonca viac) ruskej spotreby sa totiž zabezpečuje dovozom** (ani limuzíny, ktorými jazdia ruskí šéfovia sa v Rusku nepredávajú lacnejšie ako v Nemecku).

Problém Ruska spočíva v tom, že v jeho **vývoze prakticky neexistuje tovar na konečné použitie** a ešte k tomu **s vysokou pridanou hodnotou**. Ostáva mu spoliehať sa na export surovín, ktorý je ovplyvnený predovšetkým situáciou na trhoch ropy a plynu (v dôsledku neobvykle teplej zimy v Európe), čo sú faktory, ktoré priamo nezávisia od globálneho hospodárskeho poklesu.

Ukazuje sa, že ruská ekonomika je síce relatívne stabilná, ale podľa ekonóma Dimitrija Prokofieva iba preto, lebo **nemá veľmi kam klesnúť** a pritom sama je závislá od globálneho dopytu po surovinách. Na akej úrovni bola táto stabilita? V „reálnych peniazoch“ dosiahne ruský HDP na obyvateľa do konca roku 2020 podľa MMF 9 970 dolárov, čo je **o 14% menej než v roku 2019**. Toto je návrat na úroveň roku 2007 a na 68. miesto na svete.

Čo však bude potom?

Bude cieľom Ruska dobehnúť Turkménsko?

Podľa výpočtov Medzinárodného menového fondu bude rast ruskej ekonomiky po covidovej karanténe takmer **dvojnásobne pomalší ako je svetový priemer** (5,2%) a viac ako trojnásobne zaostane za priemerom rozvojových krajín (6%).

Aj ekonomiky krajín, s ktorými sa Ruská federácia nikdy neporovnávala, budú rásť rýchlejšie.

Zatiaľ čo Rusko teraz **4,5-násobne zaostáva za vyspelými krajinami** pokiaľ ide o životnú úroveň (46 350 dolárov HDP na obyvateľa), do roku 2025 (keď HDP v týchto krajinách vzrastie na 58 650 dolárov)

tento **rozdiel bude takmer päťnásobný**. Rusko však predstihne aj Čína – v skutočnosti ho už aj predbehla – MMF predpokladá, že: jeho HDP na obyvateľa vzrastie z 10 840 dolárov v roku 2020 na 16 280 dolárov v roku 2025.

O miesto v rebríčku z hľadiska HDP na obyvateľa **bude Rusko súťažiť s Turkménskom**, ktoré v súčasnosti ešte predstihuje o takmer 20%. Tento rozdiel však bude podľa MMF takmer úplne prekonaný v nasledujúcich piatich rokoch. Turkménsko v roku 2025 vykáže výsledok 12 850 dolárov na obyvateľa a Rusko – 12 970 dolárov. Rozdiel – 85 dolárov.

Hlavným faktorom ovplyvňujúcim ekonomickú situáciu Ruskej federácie je cena ropy.

Akú úlohu zohrávajú ekonomické sankcie západných krajín?

Otrava Alexeja Navalného a neobvykle tvrdé vyhlásenia západných politikov zvyšujú riziko nových sankcií proti Rusku. Zatiaľ nie je jasné, či je Európska únia v súčasnom oslabenom stave pripravená ich ešte ďalej sprísňovať, keďže koronavírusová kríza postihuje aj európske podniky. Je však zrejmé, že už doterajšie sankcie mali výrazný negatívny dopad na ruskú ekonomiku, takže nové kolo napätia by iba prehĺbilo existujúce problémy.

V marci tohto roku Vladimir Putin v rozhovore pre agentúru TASS uviedol, že Rusko dokázalo vyrovnať všetky straty zo sankcií, ktoré podľa jeho odhadov predstavovali zhruba 50 miliárd dolárov. Putin zároveň poznamenal, že sankcie sú stimulom pre rozvoj ruskej ekonomiky.

Analytici agentúry Bloomberg poskytli mierne odlišné hodnotenie. Len v rokoch 2014 až 2018 kvôli sankciám Rusko stratilo takmer 6% HDP, čo je viac ako 200 miliárd dolárov. Za posledné dva roky táto suma vzrástla a možno hovoriť o takmer 300 miliardách dolárov.

Sankcie taktiež viedli k spomaleniu rastu produktivity práce, ktorá je dnes v Rusku **polovičná oproti priemeru krajín OECD**, a účinne **uzavreli prístup k západným technológiám**. Ďalším efektom je rastúca toxicita ruského podnikania pre celý svet a takmer **masívna emigrácia tisícov najtalentovanejších ľudí do zahraničia**.

Dnes je **ruská emigrantská diaspora tretou najväčšou na svete** – po čínskej a indickej **a jej rast sa po roku 2014 znateľne zvýšil**.

Ešte pred sankciami sa v ruskej ekonomike objavilo množstvo signálov svedčiacich o stagnácii. Napríklad pred desiatimi rokmi prominentný ekonóm Sergej Guriev predpovedal, že pokiaľ nedôjde k **významným reformám zameraným na modernizáciu a diverzifikáciu ekonomiky, k účinnejšiemu boju proti korupcii** a nevyvodí sa poučenie z krízy, zopakuje sa „scenár 70 – 80“ – obdobia stagnácie a strateného desaťročia rastu. Ukázalo sa, že Gurievov článok bol do značnej miery prorocký, pričom k existujúcim problémom pribudli problémy nové.

Od roku 2014 dochádza k výraznému nárastu počtu odsúdených na základe obvinenia z ekonomických paragrafov a rok 2018 sa stal vôbec rekordným rokom: Ruské súdy vyniesli rozsudky proti 7,7 tisícom ľudí, čo je o 20% viac ako v roku 2017.

Titani domáceho podnikania ako americký finančník Michael Calvey a podnikateľ David Yakobashvili boli odsúdení na základe veľmi kontroverzných obvinení. Začiatkom júna poslal moskovský súd generálneho

riaditeľa RVC Alexandra Povalka do domáceho väzenia pre obvinenie zo zneužitia funkcie, čo spôsobilo ďalšiu vlnu pesimizmu v ruskej podnikateľskej komunite a mnohých prinútilo uvažovať o odchode z Ruska.

Problém je v tom, žemocenské štruktúry a štátne orgány sa podľa názoru pozorovateľov stali jedným z prvkov „trhovej súťaže“ a **trestné stíhanie sa stalo netrhovým nástrojom hospodárskej súťaže.**

Vďaka tomu dnes 71% podnikateľov považuje podmienky podnikania v Rusku za nepriaznivé. A **zahraniční investori Rusko úplne obchádzajú.** Takže v roku 2018 sa podľa centrálnej banky objem zahraničných investícií v ruskej ekonomike v porovnaní s rokom 2013 znížil takmer tridsaťkrát (94 miliárd dolárov) a celkový objem priamych zahraničných investícií v období 2014 – 2018 predstavoval iba 1,3% HDP, čo je najnižšia hodnota za posledných 20 rokov. Pritom **práve zahraničné investície sa tradične považujú za hlavné hnacie sily rastu a vytvárania konkurenčnej výhody.**

Podľa ruského ekonomického novinára Davida Kireeva, **sankcie sú jedným z hlavných dôvodov, prečo do Ruska prestali prúdiť pokrokové technológie.** Pre západné spoločnosti je nielen ťažšie spolupracovať s ruskými partnermi, ale politika substitúcie dovozu tvrdo zasahuje aj technológie, ktoré by mohli prispieť k modernizácii.

Pred sankciami sa ruské vedenie s obavami dívalo na modernizáciu. Dôvody sú zhruba podobné, aké mali vládcovia cárskeho Ruska v 19. storočí. V 21. storočí sa ruskí vodcovia riadia podobnými princípmi a sankcie umožnili nielen posilniť imidž „obklúčenej pevnosti“, ale aj ospravedlniť izolacionizmus ako „osobitnú cestu“ rozvoja a rozsiahle poštátnenie ekonomiky. **Technológie, ktoré by mohli nejako pomôcť modernizácii hospodárstva** aj za podmienok štátneho kapitalizmu, nakoniec **zostali v zahraničí.**

Výsledkom je, že napriek početným vyhláseniam o úspechoch domácich technológií Rusko aj naďalej výrazne zaostáva.

Nedostatočná automatizácia - výsledok cieľavedomej politiky?

Jedným z príkladov je automatizácia. Podľa správy Národnej asociácie účastníkov trhu s robotikou (NAURR) z roku 2018 bolo **v Rusku nainštalovaných 860 priemyselných robotov**, v rovnakom roku bolo **v Číne nainštalovaných 133,2 tisíc robotov** a na svete celkovo 384 tisíc. Ak **v Spojených štátoch pripadá na 10 tisíc pracovníkov 189 robotov** a **v Číne - 68**, v Rusku stále iba tri.

Ak analyzujeme údaje o hustote robotizácie, ktoré každoročne počíta Medzinárodná federácia robotiky, ukazuje sa, že **Rusko zaostáva za svetovým priemerom 37-krát!**

Výskum z posledných rokov ukazuje, že **nedostatočná automatizácia je výsledkom politiky zameranej na udržanie nízkej nezamestnanosti a v dôsledku toho povestnej stability.** Výsledkom je, že takáto politika „kupovania“ podpory verejnosti za cenu miliónov dotovaných a vysoko neefektívnych pracovných miest je robená na úkor technologického rozvoja, vďaka čomu **zaostávanie krajiny bude už v tomto desaťročí nedobehnutelné!**

Je pozoruhodné, že sa to všetko deje na pozadí rekordného odchodu pracovných zdrojov do dôchodku. Podľa ministerstva hospodárskeho rozvoja v roku 2019 klesol počet pracovníkov v ruskej ekonomike o 792,2 tisíc ľudí (rok predtým pokles predstavoval dokonca 1,064 milióna ľudí) a Rosstat predpovedá ďalšie zníženie pri

„optimistickejšom variante“ o 6,5 milióna ľudí, a do roku 2035 až o 12 miliónov a podľa predpovede investičnej banky *Credit Suisse* v roku 2060 **budú dôchodcovia tvoriť polovicu obyvateľov krajiny!**

Podľa Davida Kireeva a ďalších ekonómov sankcie prehĺbia úpadok krajiny do bažiny, z ktorej nebude nemožné sa tak ľahko dostať.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/poskodzuju-rusko-hospodarske-sankcie/>